

Tarptautinė mokslinė konferencija

Menas moderniai šaliai moderniame mieste

Konferencijos vieta:
Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus,
V. Putvinskio g. 55, Kaunas, Muzikos salė
2022 m. rugsėjo 15–16 d.

PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS

Parengė: Algė Andriulytė, Karolina Jakaitė
Redaktorė Ilona Čiužauskaitė
Vertėja Gemma Navickienė
Dizaineris Julius Guzaitis

Konferencijos mokslinis komitetas:

dr. Algė Andriulytė (Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros institutas,
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus)
dr. Karolina Jakaitė (Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros institutas)
prof. dr. Stanislavas Mostauskis (Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas)
prof. dr. Raimonda Simanaitienė (Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultetas)
dr. Inga Valentinienė (Kauno kolegijos Menų akademija)

Konferencijos organizacinis komitetas:

prof. Jonas Audėjaitis (Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas)
dr. Inga Valentinienė (Kauno kolegijos Menų akademija)
Genovaitė Vertelkaitė-Bartulienė (Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus)
prof. Aušra Vaitkūnienė (Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas)
dr. Kristina Budrytė-Genevičė (Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas)
Inara Klimienė (Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas)

Organizatoriai: Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas ir Dailėtyros institutas,
Kauno kolegijos Menų akademija ir Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

Partneriai: Lietuvos dailės istorikų draugija,
Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022

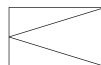
Organizatoriai

Vilniaus dailės akademijos
Kauno fakultetas
Dailėtyros institutas

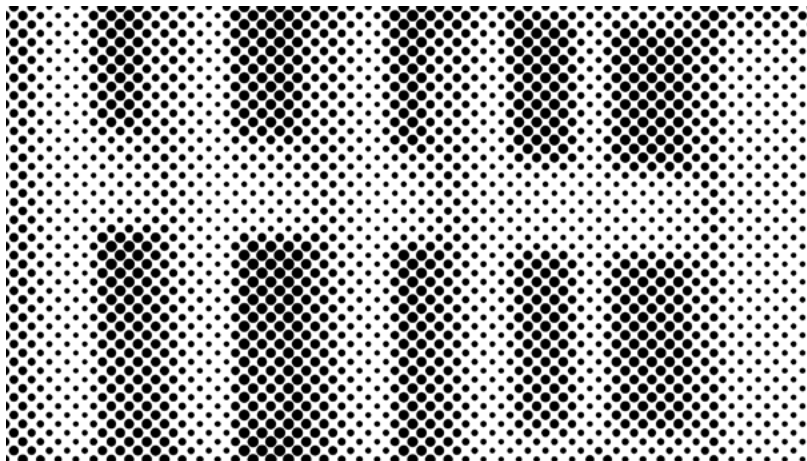

Partneriai

Kaunas 2022
Europos kultūros sostinė

Menas moderniai šaliai moderniame mieste

Kauno meno mokykla 2022 m. mini 100 metų jubiliejų. Jam pažymėti skirta mokslo konferencija ir lydinčios parodos įsilies ir į Kauno – Europos kultūros sostinės 2022 renginius. Šia proga kviečiame mokslininkus ir menininkus susitelkti į aukštųjų dailės mokyklų reikšmę moderniai meninei kultūrai, poveikį vėlesnei tos kultūros plėtrai ir transformacijoms.

Nuo Kauno meno mokyklos įkūrimo čia puoselėti dailės edukacijos procesai, jų įkvėpta meninė tradicija Lietuvoje išgyveno daugybę virsmų, kuriuos lėmė įvairialypiai XX a. lūžiai. Siūlome naujai apmąstyti Kauno meno mokykloje suformuotų tradicijų kilmę ir pobūdį; aptarti sąveikas su modernizmo sąjūdžio idėjomis; prisiminti Kauno meno mokyklos istoriją, jos ištakas, raidą; išryškinti paraleles su kitomis XX a. pirmos pusės Europos meno mokyklomis, ypač įkurtomis panašiu metu.

Konferencijoje kviečiame aptarti esminius Kauno meno mokyklos istorijos epizodus, kelti klausimus apie procesus, asmenis ir įvykius, nusipelnčius dėmesio ir pažinimo; taip pat aktualinti su mokykla siejamų asmenybių – pedagogų, dailininkų, architektų, dailės istorikų – veiklą, atskleisti sąsajas su vietos, nacionaliniu ir globaliu dailės kontekstu.

PROGRAMA

- 2022 m. rugsėjo 15 d.** Pirmos dienos pranešimai skaitomi lietuvių ir anglų kalbomis
(su sinchroniniu vertimu)
(ketvirtadienis)
- 9.00 Registracija
- I sesija** **Kauno meno mokyklos istorija ir tradicijos**
Moderuoja dr. Algė Andriulytė
- 9.30 Įžanginis / Sveikinimo žodis
- 9.40 Plenarinis pranešimas
Prof. habil. dr. Antanas Andrijauskas
Kauno meno mokyklos fenomenas: jos unikalumas ir vaidmuo Lietuvos dailės modernėjimo bei tautinio tapatumo tapsme
- 10.20 Kavos pertrauka
- 10.30 **Prof. dr. Stanislavas Mostauskis**
Kauno meno mokyklos ištakos – aplink pirmąsias lietuvių dailės parodas
- 10.50 **Doc. dr. Ramutė Rachlevičiūtė**
Kauno meno mokyklos profesorių pedagoginės veiklos bruožai ir jų vieta Lietuvos dailės istorijoje
- 11.10 **Doc. dr. Aušrinė Cemnolonskė**
Kauno meno mokyklos auklėtiniai – vizualaus Lietuvos istorijos naratyvo kūrėjai
- 11.30 Diskusija
- 12.00 Pietūs
- II sesija** **Meno akademijos vizijos ir modernios kultūros sampratos tarpukario Europoje**
Moderuoja dr. Ieva Pleikienė
- 13.00 **Dr. Stella Peļše**
Do We Need an Art Academy? Clashes of Opinions in Latvia during the 1920s
(Ar mums reikia meno akademijos? Nuomonių susidūrimai Latvijoje praėjusio amžiaus 3-iajame dešimtmetyje)
- 13.20 **Margus Meinart**
Art School Pallas in Tartu: Is Tartu the Same for Estonia as Kaunas is for Lithuania? Possible Parallels by the Example of the Art Schools of Tartu and Kaunas
(Meno mokyklos rūmai Tartu: Ar Tartu Estijai yra tas pats, kas Kaunas Lietuvai? Galimos paralelės tarp Tartu ir Kauno meno mokyklų)
- 13.40 **Dr. Theodor Liho**
Representing the People and the Country: the Functions of Schools of Art in Modern Nation-state
(Tautos ir šalies atstovavimas: meno mokyklų funkcijos šiuolaikinėje nacionalinėje valstybėje)
- 14.00 **Yaroslav Kravchenko**
Mykhailo Boychuko ukrainietiškojo monumentalizmo mokykla (1917–1937)
(pranešimas bus skaitomas ukrainiečių kalba)
- 14.30 Diskusija
- 15.00 Kavos pertrauka
- III sesija** **Kitokios meno mokyklų istorijos – mažieji pasakojimai ir nutylėti epizodai**
Moderuoja dr. Karolina Jakaitė
- 15.20 **Lina Mumgaudytė**
Pavojingos praktikos ir vaizdai. Kauno meno mokyklos gyvo modelio pamokų fotografijos 1922–1932 m.
- 15.40 **Doc. dr. Aušra Vasiliauskienė**
Moters atvaizdas Kauno meno mokyklos grafikoje
- 16.00 **Rūta Marija Purvinaitė**
Skulptorės Natalijos Luščinaitės-Krinickienės studijos Kauno meno mokykloje
- 16.20 **Doc. dr. Inese Sirica**
Art Academy of Latvia Graphic Alumnae Who Established Principles of Latvian National Textile Art 1931–1943
(Latvijos dailės akademijos grafikos absolventai, sukūrę Latvijos nacionalinio tekstilės meno principus 1931–1943 m.)
- 16.40 **Šelda Puķīte**
Silver Girls. Retouched History of Photography as a platform for actualizing women history and reviewing the identity of photography
(*Silver Girls*. Retušuota fotografijos istorija kaip platforma, aktualizuojanti moterų istoriją ir peržiūrinti fotografijos tapatybes)
- 17.00 Diskusija

2022 m. rugsėjo 16 d. (penktadienis)	Antros dienos pranešimai skaitomi lietuvių kalba (be vertimo)
9.30	Registracija
IV sesija	Taikomoji dailė ir dizainas: kartų ryšiai, mainai ir tęstinumo paieškos Moderuoja prof. dr. Raimonda Simanaitienė
10.00	Dr. Lijana Natalevičienė Mažosios istorijos: dar kartą apie taikomosios dailės ugdymą tarpukario Lietuvoje
10.20	Prof. dr. Raimonda Simanaitienė Tautinio stiliaus ir <i>art deco</i> principų apraiškos XX a. 4 deš. KMM baigusių keramikų kūryboje
10.40	Dr. Aistė Dičkalnytė Jono Prapuolenio pedagoginė veikla buvusioje Kauno meno mokykloje XX a. 5–6-ajame dešimtmetyje
11.00	Daina Zozaitė Tarpukario baldų dizaino Lietuvoje ir Latvijoje palyginimas
11.20	Doc. dr. Odeta Žukauskienė Tekstilškumo substancijos šiuolaikiniame mene ir Kauno miesto kultūroje
11.40	Diskusija
12.00	Pietūs
V sesija	Dailės palikimo įvairovė Kauno meno mokykloje Moderuoja dr. Dalia Klajumienė
13.00	Dr. Vilma Gradinskaitė Žydų dailininkai Kauno meno mokykloje: viltys ir realijos
13.20	Vaida Sirvydaitė Šimtamečių susitikimas istorinio laiko perspektyvoje
13.40	Lina Hall Vytauto Bičiūno publicistika tarpukario kultūrinės spaudos puslapiuose: sociokultūrinės kritikos motyvai
14.00	Diskusija
14.30	Kavos pertrauka
VI sesija	Tarp Kauno ir Vilniaus: istorinės pamokos, patirtys ir paralelės Moderuoja prof. dr. Stanislavas Mostauskis
14.50	Ilona Mažeikienė Meno ugdymas tarpukario Vilniuje: padėtis, tikslai ir uždaviniai reglamentavusių institucijų potvarkių šviesoje
15.10	Doc. dr. Rasa Butvilaitė Architektūros studijos Vilniaus Stepono Batoro universitete: užmojai ir sužlugę viltys
15.30	Doc. dr. Lina Preišegalavičienė Žinomos ir nežinomos Kauno meno mokyklos pastato istorijos pamokos
15.50	Doc. dr. Vaida Almonaitytė-Navickienė Architekto profilis: Vytautas Bujauskas Baigiamasis dedikacinis pranešimas
16.10	Diskusija

Prof. habil. dr. Antanas Andrijauskas

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

**KAUNO MENO MOKYKLOS FENOMENAS: JOS UNIKALUMAS IR VAIDMUO
LIETUVOS DAILĖS MODERNĖJIMO BEI TAUTINIO TAPATUMO TAPSME**

Pagrindinis dėmesys pranešime telkiamas į Kauno meno mokyklos savitumo ir vaidmens Lietuvos ir Rytų Europos dailės istorijoje išryškinimą. Jame glaudžiai lyginamuoju ir vertybiniu aspektais aptariami šios mokyklos kūrėjo Justino Vienožinskio suformuoti dailės specialistų rengimo tikslai ir uždaviniai. Analizuojami esminiai Kauno meno mokyklos estetinių nuostatų ir specialistų rengimo strategijų skirtumai, lyginant su kitais Rytų Europos civilizacinės erdvės profesionalių dailininkų rengimo centrais Vilniuje, Varšuvoje, Krokuvėje, Rygoje, Vitebske ir Sankt Peterburge. Išryškunami svarbiausių šių modernėjančios dailės mokyklų ideologų Justino Vienožinskio, Ivaną Trutnevą Vilniaus piešimo mokykloje pakeitusio Ivano Rybakovo, Kazimiero Stabrausko, Vilhelmo Purvičio, Jehudos Peno, Pavelo Čistiakovo nuopelnai rengiant naujas dailininkų kartas.

Ypatingas dėmesys pranešime skiriamas pagrindinių Kauno meno mokyklos kūrėjo J. Vienožinskio programinių modernėjančios dailės estetinių nuostatų ir vaidmens lietuvių dailės tautinio tapatumo tapsme tyrinėjimui. Aptariami šios mokyklos nuopelnai plėtojant nacionalines lietuvių ir litvakų dailės tradicijas, parodoma, kad kryptingai siūsdami talentingiausias savo auklėtinius į Paryžių ir kitus Vakarų meno centrus J. Vienožinskis ir jį pakeitę šios institucijos vadovai daug nuveikė profesionalios Lietuvos dailės modernėjimui, savitų lietuviškų tautinių tapybos, skulptūros, grafikos, akvarelės, taikomosios dailės, scenografijos, vitražo ir kitų dailės tradicijų tapsmui. Remiantis glausta pagrindinių XX a. Lietuvos dailės raidos tendencijų analize parodoma, kad su šia tautiškumo ir modernumo idealų persmelkta mokykla tiesiogiai siejosi daugelio žymiausių XX a. Lietuvos ir išėivijos dailės figūrų kūryba. Vėliau išryškinama šios mokyklos estetinių ir meninių principų tąsa praradus nepriklausomybę, niūriu sovietmečiu, tautinio atgimimo tarpsniu ir išėivijoje, kurioje regime gyvybingą šios mokyklos tradicijų tąsą. Glaudžiai tariant, pranešime Kauno meno mokykla traktuojama kaip svarbiausias lietuvių tautinės dailės modernėjimo veiksnys, turėjęs didžiulį poveikį visai XX a. Lietuvos dailei.

Prof. dr. Stanislas Mostauskis

Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas

**KAUNO MENO MOKYKLOS IŠTAKOS – APLINK
PIRMĄSIAS LIETUVIŲ DAILĖS PARODAS**

Pranešime aptariamos pirmosios lietuvių dailės parodos anuomet vykusios diskusijų ir vertinimų kontekste. Siekiama išskirti ir konceptualizuoti idėines užuomazgas, kurios deklaruotais ar kūrybai imanentiškais pavidalais paklojo pamatus tarpukario Kauno meno mokyklai. Ištakų terminu nusakomas ne stilistinis lietuvių dailės savitumas, galbūt išryškėjęs pirmosiose parodose ir vėliau atgaivintas Kauno meno mokykloje. Ištakos pranešime tapatinamos su plačiai suprantamomis ideologinėmis prielaidomis, kuriomis remdamiesi amžininkai tokį savitumą priskyre tuometei lietuvių dailei ar bent siekė jį rasti. Todėl, aptariant ištakas, ryškunami daugialypiai kultūrinių tradicijų įsisąmoninimo, perėmimo ir atmetimo procesai, sieję pirmąsias lietuvių dailės parodas ir Kauno meno mokyklos pradžia. Procesai nukreipti pirmiausia į tautinės tapatybės paieškas, aktualių kultūrinės tapatybės formų reartikuliaciją, jų gryninimą, vėlesnį tautos įvalstybinimą ir jį atliepančios kultūrinės ideologijos tvirtinimą. Pranešime remiamasi nuostata, kad užgimstantis tautinės dailės sąjūdis keitė ne tiek formalius stilistinius požymius, kiek į juos nukreiptą žvilgsnį, jam priskirtą interpretacinę pastangą, vertusią naujai perskaityti modernėjusią meninę kalbą, priskirti jai naujas funkcijas. Toks „žvilgsnio pokytis“ siejamas su mene išreikštos tautos dvasios idėja, išplitusia Rytų Europoje veikiant pirmiausia vokiškajam romantizmui, vėliau ir kitoms jo atšakoms. Ši idėja virto savitu kelrodžiu, kuriuo vadovaudamasi modernios tautos, taip pat ir lietuviai, siekė atrasti save dailės ir kitų meno formų kontekstuose, vadinasi, tautinės dvasios savitumą aiškino meninės raiškos savitumu ir atvirkščiai.

Bendriausia preliminarini išvada ta, kad pirmąsias lietuvių dailės parodas inspiravęs kultūrinis sąjūdis, aktyviai ieškojęs save grindžiančios ideologijos, palaiptamsi virto įvalstybtos tautos modernizacijos procesų dalimi, šiandien vadinama Kauno meno mokyklos tradicija.

Doc. dr. Ramutė Rachlevičiūtė

Vilniaus dailės akademija

**KAUNO MENO MOKYKLOS PROFESORIŲ PEDAGOGINĖS
VEIKLOS BRUOŽAI IR JŲ VIETA LIETUVOS DAILĖS ISTORIJOJE**

Pranešime svarstoma Kauno meno mokyklos (1922–1939) profesorių Justino Vienožinskio, Jono Šileikos, Adomo Varno, Kajetono Sklėriaus, Petro Kalpoko, Igno Šlapelio, Vlado Didžioko, Jono Janulio, Adomo Galdiko, Mstislavo Dobužinskio, Vytauto Kazimiero Jonyno, Jono Steponavičiaus, Juozo Zikaro, Juozo Mikėno, Liudviko Strolio, Jono Mikėno, Vaclovo Miknevičiaus, Vladimiro Dubeneckio, Stasio Ušinsko ir kitų tam tikri pedagoginės veiklos bruožai, kurių svarba buvo didelė Kauno meno mokyklos, kaip meno pedagoginės institucijos, prestižui. Aptariamas dailininkų kūrybos indėlis į Lietuvos dailės istoriją ir kiek, koku būdu jis buvo paveiktas dėstyto Kauno meno mokykloje, darbavimosi atskiruose skyriuose. Kartu atkreipiamas dėmesys į dailininkų dėstytojų įtaką, poveikį tapybos, grafikos, skulptūros, keramikos kanono formavimuisi XX a. antroje pusėje.

Doc. dr. Aušrinė Cemnolonskė

Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultetas

**KAUNO MENO MOKYKLOS AUKLĖTINIAI – VIZUALAUS
LIETUVOS ISTORIJOS NARATYVO KŪRĖJAI**

Pranešimo tikslas yra atskleisti, kaip Lietuvos Respublikos laikotarpiu (1918–1940) Kauno meno mokyklos auklėtiniai įsitraukė į naujai konstruojamo Lietuvos istorijos naratyvo vaizdinį lauką. Pranešimo problematika paremta įžvalga, kad tarpukario Lietuvoje Kauno meno mokyklos auklėtiniai sukūrė išskirtinių šio žanro kūrinių, pasižyminčių tematinės ir meninės raiškos originalumu. Siekiant šią įžvalgą išskleisti tyrime aptariami šie probleminiai aspektai:

1. Kaip į mokymo procesą buvo integruotas Lietuvos istorijos pažinimas ir istorinio žanro kūrinių komponavimo principai? Kas paskatino jaunos, dar studijuojančius kūrėjus imtis istorinės tematikos kūrinių komponavimo ir kaip buvo vertinamas rezultatas?
2. Kiek šie kūriniai buvo žinomi platesniame kultūros lauke? Siekiama išsiaiškinti, ar tai buvo tik studijiniai ieškojimai, neišėję už Kauno meno mokyklos ribų, ar vis dėlto jie buvo pristatyti ir matomi platesniame kultūros lauke: eksponuoti parodose, reprodukuoti ir analizuoti spaudoje.
3. Ar Kauno meno mokyklos auklėtiniai, baigę studijas, ir toliau kūrė istorinio žanro darbus? Kiek jie dalyvavo viešai skelbiamuose konkursuose, vykdė užsakymus? Ar savarankiškai vystė istorinę tematiką savo kūryboje?
4. Kaip bendrame vaizdiniame Lietuvos istorijos tematiką pagrindžiančiame lauke atrodo Kauno meno mokyklos auklėtinių kūriniai? Koks yra jų indėlis į šio žanro plėtrą? Kiek buvo laikomasi konservatyvios realistinės raiškos ir kiek plačiai ieškoma naujų sprendimų. Kaip jų pasirinktos temos koreliuoja su to meto politinio elito sukonstruotu Lietuvos istorijos naratyvu?

Tikimasi, kad šis tyrimas, paremtas ikonografinės medžiagos, archyvinų dokumentų ir to meto spaudos išsamia apžvalga, praplės turimą medžiagą ir žinias apie Kauno meno mokyklos auklėtinių kūrybą.

Dr. Stella Peļše

Latvijos dailės akademijas Dailės istorijas institutas (Latvija)

**AR MUMS REIKIA MENO AKADEMIJOS? NUOMONIŲ SUSIDŪRIMAI
LATVIJOJE PRAĖJUSIO AMŽIAUS 3-IAME DEŠIMTMETyje**

Nors XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje meninį išsilavinimą pradėjo teikti kelios meno mokyklos ir dailininkų studijos, Latvijoje aukštųjų mokyklų nebuvo, tik Rygos politechnikos mokykloje buvo rengiami būsimeji architektai. Todėl latviai dailės studijas dažniausiai baigdavo Rusijoje arba Vakarų Europoje. Susikūrus nepriklausomai valstybei (1918 m.), tokios aukštosios mokyklos poreikis atrodė akivaizdus, ir 1921 m. įkurta Latvijos dailės akademija. Vis dėlto jos veiklos pradžią lydėjo prieštaringi požiūriai; jie ir aptariami pranešime.

Margus Meinart

Pallas Taikomųjų mokslų universitetas (Estija)

**MENO MOKYKLOS RŪMAI TARTU: AR TARTU ESTIJAI YRA
TAS PATS, KAS KAUNAS LIETUVAI? GALIMOS TARTU IR
KAUNO MENO MOKYKLŲ PARALELĖS**

Kauno meno mokykla 2022 m. švenčia savo šimtmetį, o Tartu *Pallas* meno mokykla jį minėjo 2019 m. Pranešime kalbama apie Tartu mieste veikusią *Pallas* meno mokyklą ir sudėtingą jos likimą. Šis pranešimas suteikia galimybę palyginti Kauno meno mokyklos ir Tartu *Pallas* meno mokyklos (dabar *Pallas* Taikomųjų mokslų universiteto) istorijas. Atrodo, kad šių mokyklų kūrimosi ir veiklos istorijose yra daug panašių įvykių. Pranešime daugiausia dėmesio skiriama trims su *Pallas* meno mokykla susijusiems aspektams. Keliamas klausimas, kiek šių dviejų mokyklų panašumų esama laiko, fizine ir dvasine prasme ir kokios tolesnių studijų galimybės.

Dr. Theodor Liho

Nacionalinė dailės akademija (Bulgarija)

**TAUTOS IR ŠALIES ATSTOVAVIMAS: MENO
MOKYKLŲ FUNKCIJOS ŠIUOLAIKINĖJE
NACIONALINĖJE VALSTYBĖJE**

Stephane Garelli: „Mums reikia idėjų, o ne skaičių“

- Nevenkite mokytis iš savo ir kolegų klaidų.
- Semkitės įkvėpimo iš savo mokytojų. Sekite juos ir eikite pirmyn!
- Ugdykite smalsumą tyrinėti naujas idėjas ir panaudokite įgytas žinias.
- Formuokite savo profesinius įgūdžius ir kriterijus.
- Užmegzkite ryšius visam gyvenimui. Suburkite geriausią savo komandą!

Arba klestėkite aukštai iškelta galva, tvirtai stovėdami / žingsniuodami ant žemės.

Jauskite protėvių dvasią ir susilieimo energiją.

Skleiskite savo bendruomenės amatus ir nematerialųjį paveldą šiandienos kalba ir dalykitės jais su pasauliu.

Tapkite socialiniu bendruomenės avangardu ir iš naujo pajuskite šį tapsmą.

Neapleiskite profesijos, kurioje kasdien vyksta stebuklai, būkite jiems pasiruošę!

Būkite išmanių meno pokyčių dalis!

Alex Osterwalder: „Dabarties valdymas ir ėjimas į ateitį labai skiriasi.“

Yaroslav Kravchenko

Lvivo nacionalinė dailės akademija (Ukraina)

**MYKHAILO BOYCHUKO UKRAINIETIŠKOJO
MONUMENTALIZMO MOKYKLA (1917–1937)
(Pranešimas bus skaitomas ukrainiečių kalba)**

Boičiukizmas (pagal Mykhailo Boychuko, ukr. *Михайло Львович Бойчук* (1882–1937) pavardę) – vienas ryškiausių, originaliausių ir kartu mažai tyrinėtų XX a. Ukrainos modernistinio meno reiškinių. „Sušaudytasis renesansas“ apėmė laikotarpį nuo avangardinio Paryžiaus „neobizantizmo“ iki „ukrainietiškojo monumentalizmo“ ir buvo pavadintas Mykhailo Boychuko vardu. Pagrindiniai boičiukizmo atstovai – M. Boychukas, S. Nalepinskaja-Boychuk, I. Padalka, V. Sedliaras, I. Lipkovskis ir M. Kasperovičius – buvo persekiojami ir fiziškai sunaikinti 1937 m. Kitus – O. Biziukovą, K. Gvozdią, A. Ivanovą, S. Kolosą, O. Kravchenką, O. Pavlenką, M. Šečtamą, M. Junaką – suėmė, teisė, ištrėmė į Sibirą ir nuslopino kūrybą... Vieni mirė taip ir pamiršę savo pašaukimą, kiti grįžę iš kalėjimo ar tremties iki XX a. devinto deš. tyliai dirbo „sau“, vadovaudamiesi Mokytojo teoriniais ir kūrybiniais priesakais. Terminas „boičiukizmas“ be formalios priklausomybės įgavo papildomą „ukrainietiško buržuazinio nacionalizmo“ atspalvį, ir tai apsunkino dailininkų likimą. Iš „meno draugų“ jie pavirto „nelaimės draugais“ net nesitikėdami, kad jų paveikslai bus eksponuojami.

Lina Mumgaudytė

Vilniaus universitetas

**PAVOJINGOS PRAKTIKOS IR VAIZDAI. KAUNO MENO MOKYKLOS
GYVO MODELIO PAMOKŲ FOTOGRAFIJOS 1922–1932 M.**

Gyvo modelio piešimo pamokos buvo ir yra viena pagrindinių sąlygų siekti profesionalaus dailininko karjeros. Iki XX a. pr. (priklausomai nuo šalies) gyvo modelio pamokos buvo *uždraustas kambarys* dailiosios lyties atstovėms, siekiant apsaugoti jų moralę, krikščioniškas vertybes ir ribotą meno rinką nuo konkurencijos. Situacija radikalai ima keistis po Pirmojo pasaulinio karo, kai vis daugiau meno mokyklų atveria duris moterims.

Įkūrus Kauno meno mokyklą (1922 m.) Lietuvos visuomenė susidūrė su *pavojingais* vaizdais ir praktikomis – gyvo modelio pamokomis, kurios tapo savotiška konflikto erdve, siekiant kelti profesionalaus Lietuvos meno lygį. Kauno meno mokykla išsiskyrė iš kitų to meto meno mokyklų tuo, kad joje nuo pat įkūrimo pradžios nebuvo atskirti vyrai ir moterys, skirtingai nei senuosiuose Europos meno centruose, tokiuose kaip Paryžiaus, Vienos ar Miuncheno meno akademijos. Tai lėmė egalitarinį abiejų lyčių dalyvavimą gyvo modelio piešimo pamokose, ir tokia padėtis įamžinta Kauno meno mokyklos fotografijose (1922–1932 m.).

Šiame tyrime nagrinėjamos nuotraukos unikalios pateikia to meto *pavojingų* praktikų ir vaizdų samplaiką – veikia pasyvūs (pozuotojai) ir aktyvūs (dėstytojai, mokiniai – vaikinai ir merginos, fotografijų autoriai) meno lauko dalyviai. Keliami šie klausimai: kaip buvo suprantama pozuotojo profesija tarpukario Lietuvoje? Kodėl Kauno meno mokykla tapo konflikto erdve tarp visuomenės ir pozuotojų? Kokia buvo merginų, vaikinų, pozuotojo ir dėstytojo išsidėstymo dinamika Kauno meno mokyklos gyvo modelio piešimo klasėje? Kas pozuoja – vyras ar moteris? Kaip to meto visuomenės aktualijos atsispindėjo gyvo modelio piešimo pamokose? Kokie skirtumai ir panašumai iškyla lyginant Kauno meno mokyklos ir pagrindinio to meto meno centro Paryžiaus (pranc. *L'École supérieure des beaux-arts de Paris*) gyvo modelio piešimo pamokų nuotraukas?

Doc. dr. Aušra Vasiliauskienė

Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultetas

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

MOTERS ATVAIZDAS KAUNO MENO MOKYKLOS GRAFIKOJE

Pranešime siekiama apibendrinti Kauno meno mokyklos mokytojų ir mokinių grafikos kūrinių, kuriuose atsispindi moters traktavimas, analizę. Moterį daugiau ar mažiau vaizdavo kone visi garsiausi Lietuvos dailininkai, tyrimui atrinkti pavyzdžiai, kurie atspindi skirtingus moters įvaizdžius ir atskleidžia bendras požiūrio į moteris tarpukario Lietuvoje tendencijas, gebėjimą moters esatį perteikti, išreikšti savitomis grafikos priemonėmis. Peržvelgus to meto palikimą matyti, kad moteris grafikos kūriniuose, kaip ir apskritai dailėje, dažniausiai traktuota pagal susiklosčiusius tradicinius lyties vaidmenis – kaip motina, mylimoji, žmona, dominuoja dirbančios kaimo ar kasdiene veikla užsiimančios moters tipažas. Populiarus buvo ir sakralus moters įvaizdis, kurį dažnai įkūnijo moderniosios Madonos. Modernios moters arba moters kaip mūzos, įkvėpėjos, mylimosios įvaizdžio bruožai dažniau atsiskleidžia portreto, akto žanruose. Pagal šiuos įvaizdžius formuojasi preliminari teminė struktūra. Stilistiniu požiūriu šie atvaizdai dažniausiai kurti realistine maniera, turinčia moderniųjų stilių elementų. Minėtini šie garsūs autoriai, Lietuvos dailės klasikai – Paulius Augius-Augustinavičius, Adomas Galdikas, Vladas Didžiokas, Vytautas Kazimieras Jonynas, Viktoras Petravičius, Antanas Gudaitis, Juozas Mikėnas, Marcė Katiliūtė, Domicelė Tarabildaitė-Tarabildienė, Vanda Pazukaitė, Telesforas Kulakauskas, Liudvikas Strolis ir kt.

Rūta Marija Purvainaitė**SKULPTORĖS NATALIJOS LUŠČINAITĖS-KRINICKIENĖS****STUDIJOS KAUNO MENO MOKYKLOJE**

Skulptorės Natalijos Luščinaitės-Krinickienės (1903–1998) gyvenimo ir kūrybos kelias neatsiejamai nuo laikotarpį lydėjusių istorinių, kultūrinių įvykių, asmeninių patirčių ir išgyvenimų. Jos kūrybinė biografija glaudžiai susijusi su Kauno meno mokykla – reikšmingiausia tarpukario valstybine mokymo įstaiga. Šioje mokykloje ji pradėjo studijas Rengiamajame, po metų Bendrojo lavinimo skyriuje, 1927 m. priimta į Aukštojo skyriaus Skulptūros studiją. Profesionaliosios skulptūros pradmenis diegė studijos vadovas Kajetonas Sklėrius, palaikęs tuo metu mokykloje vyravusią, gerai jam pažįstamą klasikinio meno kryptį, tačiau neneigęs su naujomis dailės kryptimis pasireiškiančių laisvesnių kūrybos sprendimų. Mokinių darbuose K. Sklėrius vertino gebėjimą išryškinti „anatominę žmogaus sandarą, pabrėžti plastinę pusę“, taip pat entuziastingai palaikė viename ar kitame darbe išryškėjusį interpretacinį polėkį.

1928 m. Skulptūros studijos vadovu paskirtas Juozas Zikaras mokiniams pristatė naują studijų programą. Pagrindinis jos tikslas buvo įdiegti mokiniams puikias profesines žinias, nuodugniai tirti ir analizuoti natūrą, komponuoti tematinius kūrinių eskizus, didelį dėmesį skiriant anatominės žmogaus kūno struktūros studijoms. Mokymo programose taip pat nemažai valandų buvo skiriama moderniojo meno analizei. Moderniojo meno samprata N. Luščinaitėi buvo artima, ją domino impresionistų meniniai ieškojimai, formos suvokimas, secesinės dailės dvasia.

Studijų metais ne kartą N. Luščinaitė sulaukė palankių vertinimų. 1930 m. liepos 7 d. Meno mokyklos mokytojų tarybos posėdyje Skulptūros studijos mokinių darbų peržiūroje N. Luščinaitės skulptūrą „Šaltinėlis“ komisija įvertino 7 balais ir paskyrė 40 litų premiją. Paskutiniaisiais studijų metais ji dalyvavo didelį visuomenės rezonansą sukėlusioje Kauno meno mokyklos mokinių parodoje, kur eksponavo teigiamų vertinimų sulaukusią skulptūrą „Nemunas ir Vilija“.

Baigusi Kauno meno mokyklą, N. Luščinaitė aktyviai įsitraukė į to laikotarpio dinamišką kūrybos pasaulį. Jos kūrybinio kelio startas siejasi su tarpukario profesionaliosios skulptūros raida ir Lietuvos moterų dailininkų judėjimo pradžia.

Doc. dr. Inese Sirica

Latvijos dailės akadēmija (Latvija)

LATVIJOS DAILĒS AKADEMIJOS GRAFIKOS ABSOLVENTAI, SUKŪRĒ
LATVIJOS NACIONALINIO TEKSTILĒS MENO PRINCIPUS 1931–1943 M.

Pranešimo tema – pirmasis bandymas aptarti Latvijos dailĒs akadēmijas Grafikos katedros absolventu pasiekimus kuriant mūsu tautinĒs valstybĒs grafinĒ jvaizdĒ taikomosios grafikos ir tekstilĒs meno srityse Latvijoje ir Europoje. Iki ŗiol Latvijos dailĒs istorijos kontekste ŗi tema – grafikai kaip nacionalinĒs tekstilĒs meno kūrĒjai ir populiarintojai – nebuvo išsamiai tyrinĒta. Praneŗime analizuojama visu Grafikos katedros absolventu veikla vystant Latvijos tekstilĒs mena.

Ŗelda PuķĒte

(Estija)

SILVER GIRLS. RETUŖUOTA FOTOGRAFIJOS ISTORIJA KAIP
PLATFORMA, AKTUALIZUOJANTI MOTERU ISTORIJA IR NAUJAI
APSVARSTANTI FOTOGRAFIJOS TAPATYBES

2019 m. kuratoriai Ŗelda PuķĒte ir Indrek Grigor inicijavo pirmu ju Latvijos ir Estijos fotografiju tyrima, kurio rezultatas – paroda „SidabrinĒs mergaitĒs. RetuŖuota fotografijos istorija“ ir knyga (projekto tinklalapis: *silvergirls.eu*). Iki ŗiol Latvijos prieŗkario fotografĒs nebuvo įtrauktos į jokias fotografijos istorijos knygas. Praneŗime pristatomas kuratorių tyrimas apie penkias pirmasias Latvijos fotografes. Aptariamos parodu rengimo strategijos, taikytos siekiant atskleisti jų istoriju sudĒtinguma, ir tyrimo reikŗmĒ bei tęstinumas baigus parodos projektą 2020 m.

Dr. Lijana NatalevičienĒ

Lietuvos kultūros tyrimu institutas

MAŖOSIOS ISTORIJOS: DAR KARTĄ APIE TAIKOMOSIOS
DAILĒS UGDYMA TARPUKARIO LIETUVOJE

Praneŗimo objektas – taikomosios dailĒs, dizaino ir dailiju amatu specialistu rengimas XX a. tarpukario Lietuvoje, didĒjį (chrestomatinį) pasakojimą, pristatytą „XX a. lietuviu dailĒs istorijos“ (1982, 1983) tomuose, papildant maŗiau žinomais faktais apie valdĒios ir privačias amatu mokyklas bei kursus, kuriuose galĒjo profesija įgyti arba pasitobulinti audĒjos, mezgĒjos, knygriŗiai, siuvĒjai ir pan. 1922 m. įkurtoje Kauno meno mokykloje iš taikomuju specialybiu 1931 m. buvo atidaryta tik vienintelĒ – Keramikos – studija, per visą nepriklausomybĒs laikotarpį ŗioje institucijoje neatsirado vietos tekstilĒs, juvelyrikos ir kitu sričiu dizaino specialistams. Jų trūkuma kompensavo amatu mokyklos, rengusios stalius, baldĒius, keramikus, odininkus, daŗytojus-dekoruotojus. Apie amatu specialistu rengimą valdĒios amatu mokyklose yra išlikĒ archyvinĒs ir raŗytinĒs informacijos, jos minimos mokslininku publikacijose, o apie smulkesnes privačias mokyklas ir kursus žinoma gerokai maŗiau, jie vis dar nepatenka į menotyros ir kultūros apyvartą. Rokiŗkio apskrities savivaldybĒs audimo mokykla (įst. 1937), Marijonos DantienĒs audimo, mezgimo ir kilimiu riŗimo kursai Ŗiauliuose (įst. 1934), Marijos AlseikienĒs dveju metu drabuŗiu siuvimo ir dailĒs darbu kursai UkmergĒje, RoŗĒs MurauskienĒs keramikos kursai Kaune (įst. 1937), įvairiu pasaulietiniu ir religiniu draugiju ruoŗos ir rankdarbiu mokyklos – tai tik dalis gerai išplĒtoto tinklo instituciju, užpildĒsiu taikomosios dailĒs ir dailiju amatu specialistu rengimo spragą. Kaip jos ir yra praneŗimo dėmesio centre. Siekiama atskleisti ŗiu ugdymo formu vietą ŗvietimo sistemoje ir santykį su magistraliniu naratyvu (didĒiuoju pasakojimu), veiklos faktus ir paliktą pĒdsaką Lietuvos ugdymo ir kultūros istorijoje.

Prof. dr. Raimonda Simanaitienė

Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultetas

TAUTINIO STILIAUS IR *ART DECO* PRINCIPŲ APRAIŠKOS
XX A. 4 DEŠ. KMM BAIGUSIŲ KERAMIKŲ KŪRYBOJE

Pranešime siekiama išanalizuoti Kauno meno mokykloje (KMM), Keramikos studijoje, išugdytos pirmosios profesionalios Lietuvos keramikų kartos kūrybą, atskleisti joje pasireiškusius *art deco* ir tautinio stiliaus bruožus.

XX a. pirmos pusės Europos taikomosios dailės raida patyrė glaudų sąlytį su pažanga dizaino srityje, buvo veikiami mokslo ir technikos atradimų, mašininės gamybos. Šiame kontekste Lietuva atsiliko ne tik nuo Vakarų Europos, bet ir nuo kaimyninių valstybių (Lenkijos, Latvijos, Estijos). XX a. 3 deš. taikomosios dailės profesionalų šalyje beveik nebuvo, todėl dekoratyviojo meno specialistų ugdymo poreikį šiame etape suvokė dailininkai, įvairūs kultūros veikėjai. Šiuo klausimu daug diskusijų būta ir KMM.

Pirmoji taikomojo meno – Keramikos – studija KMM įsteigta tik 1931 m. Ją steigiant iškilo nemažai organizacinių, techninių rūpesčių, nelengvai suburtas ir dėstytojų kolektyvas. Pagrindinis dėstytojas buvo keramikas-technologas Pranas Brazdžius, baigęs N. Gogolio taikomosios dailės mokyklą Myrhorode (Ukrainoje), stažavęsis Bechinės keramikos mokykloje (Čekoslovakijoje).

Į KMM įsteigtą Keramikos studiją iš karto priimta net devyniolika mokinių, tačiau bėgant mokslo metams jų beveik neliko. Tokį rezultatą lėmė kelios priežastys. Pirmą, mokyti keramikos buvo nelengva (reikėjo įdėti nemažai fizinio darbo, įgyti chemijos, techninių žinių). Antra, P. Brazdžius buvo sukaukęs tinkamų technologinių įgūdžių, bet stokojo meninės kompetencijos, nepajėgė sudaryti aiškios keramikos mokymo programos.

Antrais ir trečiais gyvavimo metais Keramikos studija pasipildė naujais KMM mokiniais. Šią specialybę pasirinko Voldemaras Manomaitis, Eleonora Lukšaitė, Emilija Vaškevičiūtė, Povilas Krivaitis, Teodora Slyvauskaitė, Vaclovas Miknevičius ir kt. Šie studentai keramika jau domėjosi rimtai, buvo smalsūs, todėl dauguma jų, baigę KMM, sudarė pirmąją kartą, klojusią Lietuvos profesionaliosios keramikos pamatus ir kartu dirbusią įvairiose pedagoginėse ir gamybinėse institucijose. Šių menininkų ankstyvoji kūryba pranešime pristatoma detaliau.

Nuo 1934 m. KMM Keramikos studijos vadovu tapo L. Strolis. Šis dailininkas KMM mokėsi tapybos, o 1929–1933 m. Paryžiaus nacionalinėje dailės ir amatų konservatorijoje studijavo keramiką. Dailininko darbuose derėjo užsienyje įgytas profesionalumas, tinkamai suvoktas modernumas, *art deco* įtaka ir kūrybiškai interpretuojamos liaudies meno tradicijos. Ši sintezė atspindėjo vadinamąjį tautinį stilių, kuriame, greta modernistinių bruožų, svarbiu komponentu laikytas lietuvių liaudies dekoro elementų ir formų pasitelkimas. Menininkas atsiskleidė kaip taupus minimalistas, saikingų formų gerbėjas, tautinių raštų stilizuotojas. Tokia jo kūrybinė samprata tapo atspirties tašku keramikos mokymo KMM specifikai. Vos tik pradėjęs čia dirbti, L. Strolis sudarė išsamią programą, apimančią kūrinių meninį projektavimą, dekoravimą ir techninį darbų realizavimą pasitelkiant įvairias keramikos medžiagas. Konkrečiai ir aiškiai suformuluoti mokymosi uždaviniai, aptartas keramikos kūrinių pobūdis, puošyba, medžiagiškumo klausimai lėmė teigiamus studentų darbų pokyčius.

Gerėjant keramikos studijų kokybei, 1936 m. jaunųjų menininkų darbai buvo pastebėti ir palankiai įvertinti KMM surengtoje studentų ir absolventų kūrybos ataskaitinėje parodoje. Lankytojų dėmesį patraukė harmoningas formos ir dekoro santykis, skoningai parinktos kūrinių glazūros, lietuviškų ornamentų motyvais pagrįsta puošyba. Kai kuriose dirbiniuose išryškėjo *art deco* stiliui būdingi meniniai ypatumai – įstrižiniai ar banguoti rankenėlių, dangtelių elementai, konstruktyvesnis dekoras. Beje, šie *art deco* stilistiniai bruožai dar kurį laiką išliko ir kai kurių menininkų pokario induose: juose galėjome matyti kampuotas, nusklembtas rankenėles, konstruktyvius piešinio ar formos elementus.

Dr. Aistė Dičkalnytė

Kauno kolegijos Menų akademija

JONO PRAPUOLENIO PEDAGOGINĖ VEIKLA BUVUSIOJE KAUNO MENO MOKYKLOJE XX A. 5–6-AJAME DEŠIMTMETyje

Pranešime pristatoma buvusioje Kauno meno mokykloje Antrojo pasaulinio karo ir pokario metais rengta baldų dizaino disciplina per vieno žymiausių XX a. taikomojo meno atstovų – Jono Prapuolenio (1900–1980) asmenybę ir pedagoginę veiklą. Savo kaip menininko karjerą J. Prapuolenis pradėjo tarpukario pradžioje mokydamasis Kauno meno mokykloje, o karo ir pokario metais į ją grįžo jau kaip dėstytojas. 1940 m. Kauno meno mokyklą reorganizavus į taikomosios dailės mokyklą, J. Prapuolenis pakviečiamas dirbti Dekoratyvinės architektūros fakulteto jaunesniuju instruktoriumi ir dėstyti medžio technologiją ir baldų kompoziciją, o nuo 1948 m. iki 1956 m., kai išėjo į pensiją, jis dėstė ir vadovavo dailiųjų medžio darbų skyriui.

Apie XX a. 5–6 deš. J. Prapuolenio pedagoginę veiklą buvusioje Kauno meno mokykloje ir ten plėtotą baldų ir kitų dailiųjų medžio dirbinių gamybos specializaciją itin mažai žinoma, ji nėra specialiai aptarta. Todėl remiantis archyviniais dokumentais, prisiminimais, baldais ir projektiniais piešiniais, pranešime siekiama atskleisti, kaip J. Prapuoleniui, kuris kaip baldžius subrendo tarpukariu veikiamas tautinio stiliaus ir europietišku madų, sekėsi dirbti vyraujant stalinizmui, kokias kūrybines nuostatas jis diegė jauniems studentams, kuo pasižymėjo menininko ir jo mokinių ankstyvuju sovietmečiu kurtų baldų estetika. Taip pat plačiau apžvelgiama permainingu institucijos – nuo Kauno taikomosios dailės mokyklos iki Stepo Žuko taikomosios dailės technikum (16 metų, kai ten dirbo J. Prapuolenis) – laikotarpiu rengta baldų dizaino ir kitų medžio dirbinių disciplina.

Daina Zozaitė Antano Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
Velnių muziejus**TARPUKARIO BALDŲ DIZAINO LIETUVOJE IR LATVIJOJE Palyginimas**

Tarpukariu vykę socialiniai ir ekonominiai pokyčiai lėmė visuomenės poreikių kaitą. Lietuvoje, kaip ir Latvijoje, naujai pastatytiems viešiesiems ir privatiems pastatams įrengti reikėjo naujų stilingų baldų. Menininkai, dažnai įgiję išsilavinimą užsienyje ir grįžę į gimtinę, kurdavo baldus viešosioms ir privačioms erdvėms, vadovaudamiesi tuometinėmis tendencijomis ir derindami jas su valstybėje vyravusia ideologija. Abiejose šalyse tautodailės tradicijos užėmė svarbią vietą tautinio stiliaus paieškose. Modernizmas buvo siejamas su pažanga, geresnėmis gyvenimo sąlygomis, senų raiškos priemonių atmetimu. Savo ruožtu tautinis stilius skatino patriotinių idėjų sklaidą, savos nacionalinės tapatybės ugdymą.

Privačių namų ir butų interjerai rodo įvairių interjerų stilių išmanymą, požiūrį į komfortą ir reprezentaciją, juose išryškėja modernumo ir tautinio stiliaus samplaika, priešingai nei visuomeninių įstaigų interjeruose, kuriuose vyravo tautinis stilius. Baldų gamyba plėtojama naujai įkurtose įmonėse, gamyklose, amatų mokyklose. Vienas žymiausių Lietuvos baldų dizaino atstovų – Jonas Prapuolenis. Be jo, baldus kūrė ir tokie menininkai kaip Gerardas Bagdonavičius ir Jonas Vainauskas. Latvijoje baldus ir interjerą kūrė menininkai Ansis Cīrulis, Jūlijs Madernieks ir kiti, sekę to meto tendencijomis, derinę etnografinio paveldo ir baltiškųjų simbolių panaudojimą.

Doc. dr. Odeta Žukauskienė

Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

**TEKSTILIŠKUMO SUBSTANCIJOS ŠIUOLAIKINIAME
MENE IR KAUNO MIESTO KULTŪROJE**

Pranešime aptariamas šiuolaikinės tekstilės meno braižas, kurį suformavo Vilniaus dailės akademijos Kauno fakulteto profesorė Laima Oržekauskienė ir jos išugdytos tekstilininkių kartos. Tekstilės katedroje išpuoselėtą conceptualaus tekstilės meno sampratą grindžia savita tekstilės filosofija, kurianti atvirą, tradicijas ir dabartį siejančių prasmų lauką. Katedra tęsia profesionaliosios tekstilės tradiciją, kurią 1940 m. įtvirtino Viktoro Petravičiaus atidaryta Kilimų studija, pradėjusi sparčias tekstilės transformacijas Kaune – nuo nacionalinės dailės tradicijas puoselėjančio taikomojo meno iki pramoninės tekstilės, link globaliam pasauliui atviro šiuolaikinio tekstilės meno.

Dabarties tekstilės ir pluošto meno raidoje įsitvirtino tekstilinė žiūra, skatinanti ieškoti naujų meninių sprendimų, kurie persiima šiuolaikinio meno kalba, dabarties diskursais ir realiųjų refleksija. L. Oržekauskienės-Orės, Monikos Žaltauskaitės-Grašienės, Linos Jonikės ir kitų menininkių kūryba susisieja su šiuolaikinio meno raida, tačiau tekstiliškumas išlieka svarbiausia substancija, kuriančia daugialypes metaforas. Kūryboje peržengiamos medijų ribos – įsisavinamos skaitmeninės technologijos, integruojama fotografija, įvairios medžiaginės tekstūros ir eksponavimo erdvės. Tačiau puoselėjama ir tekstilės atmintis, subtili amato meistrystė, archajinių audimo raštų ir pirm pradžių kūrybos principų tęstinumas.

Tekstilės meno kūrybos pavyzdžiais iliustruojamas pranešimas atskleidžia, kad dabarties tekstilės mene tekstiliškumas yra savita kintančio būties audinio apmąstymo medija. Kauno menininkių kūryboje, sutelktoje į subjektyvios ir socialinės tikrovės audinį, praeities ir dabarties susiklostymą, kasdienių metmenų gijos pinasi su gilesnių istorijos, meno ir amato istorijos apmąstymų ataudais. Refleksijų „audekluose“ susimezga autentiški patyrimai ir nuojautos. Tekstiliškos yra ir pačios kūrinių idėjos.

Kauno katedros atstovės tapo Kauno tekstilės bienalės, išaugusios į didelį šiuolaikinio meno renginį, ir kitų projektų, pelniusių Kaunui tekstilės miesto vardą, iniciatorėmis. Pranešime apžvelgiami reikšmingiausi projektai ir parodos, kurie liudija Kauno tekstilės meno gyvybingumą.

Dr. Vilma Gradinskaitė

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

ŽYDŲ DAILININKAI KAUNO MENO MOKYKLOJE: VILTYS IR REALIJOS

Šiandien dėl dokumentų stokos negalima pasakyti tikslaus Kauno meno mokyklos mokinių skaičiaus. Remiantis išlikusiais dokumentais, per visą mokyklos egzistavimo laiką joje mokėsi apie 740 mokinių. Dauguma jų buvo lietuviai, arti 60 – žydai. Didžiausio populiarumo tarp žydų jaunimo mokykla sulaukė pirmaisiais veiklos metais. 1922–1925 m. čia įstojo 27 žydų mokiniai, keli jų jau turėjo meno žinių (mokėsi Aukštuosiuose piešimo kursuose ar užsienyje), tačiau daugumai tai buvo pirmoji pažintis su menu. 1926–1929 m. mokinių gretas papildė 15 žydų jaunuolių. 4 deš. prašymus studijuoti padavė 15 žydų mokinių (pateikiamas žydų mokinių, studijavusių Kauno meno mokykloje, sąrašas). Baigę studijas su dailės mokytojo teisėmis absolventai pasklido po Lietuvą: Zalė Bekeris dėstė dailę Kauno Šolom Aleichemo realinėje gimnazijoje; Cilė Epšteinaitė – Javnės mergaičių gimnazijoje Kaune; Chona Mejeris Fainšteinas – Raseinių žydų gimnazijoje; Gdaliya Kreingelis – Javnės berniukų gimnazijoje Kaune; Aronas Perelis – Nemunaičių mokykloje Alytaus rajone; Jakovas Lipšicas dirbo Vilkaviškio, Kauno ir Virbalio žydų gimnazijose. Dalis mokinių liko Lietuvoje ir žuvo per Holokaustą, kiti, siekdami pasaulinių meno aukštumų, paliko Lietuvą ir mokslus tęsė užsienyje. Kokie ir iš kokių Lietuvos miestų žydų jaunuoliai mokėsi Kauno meno mokykloje, kokios buvo jaunųjų žydų mokinių viltys ir siekiai ir su kokiomis realijomis jie susidūrė, kaip susiklostė jų likimai ir kūrybiniai keliai – visa tai analizuojama pranešime.

Vaida Sirvydaitė

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

ŠIMTAMEČIŲ SUSITIKIMAS ISTORINIO LAIKO PERSPEKTYVOJE

2022 m. Kauno meno mokykla mini savo šimtmetį. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus 100-metį minėjo 2021 m. Muziejaus ištakos siekia 1921-uosius, laikinoji M. K. Čiurlionio galerija įsikūrė Meno mokyklos kaimynystėje 1924 m. Abiejų institucijų pastatų autorius – architektas Vladimiras Dubeneckis. Jis taip pat suprojektavo ir naujuosius Vytauto Didžiojo muziejaus rūmus, į kuriuos buvo perkeltas M. K. Čiurlionio kūrybinis palikimas, senosios dailės kūriniai ir liaudies meno rinkiniai. Per 100 metų muziejus išaugo, jame įsteigti įvairūs skyriai. Vienas jų – Fototekos, dokumentacijos ir leidinių skyrius, kuriame saugomi eksponatai, tokie kaip fotografijos, spaudiniai, rankraščiai, žemėlapiai ir žemių planai, brėžiniai, dailininkų ir organizacijų archyvai, kita dokumentinė ir ikonografinė medžiaga, leidiniai.

Pranešime siekiama pristatyti Kauno meno mokyklos istoriją iliustruojančią archyvinę medžiagą: fotografijas, dokumentus, atskleisti jų sąsajas su skirtingomis Kauno meno mokyklos gyvenime dalyvavusiomis asmenybėmis – dėstytojais (pvz., Adomas Varnas, Jonas Šileika, Vladas Didžiokas ir kt.), mokiniais (pvz., Viktoras Petravičius, Viktoras Vizgirda, Adolfas Vaičaitis, Adolfina Navickaitė-Gaučienė, Adelaida Bronislava Abaravičiūtė ir kt.). Fotografijose atsiskleidžia šių temų įvairovė: Kauno meno mokyklos architektūra, interjeras, kolegialūs studentų ir dėstytojų santykiai, studentų darbų peržiūros, mokyklos bendruomenės laisvalaikis (šventės, išvykos, ekskursijos), visuomeninė veikla (organizacijos, pvz., korporacija „Trys tulpės“) ir kita. Pranešimo tema iš dalies atliepia šias konferencijos organizatorių pasiūlytas temas: „Mokytojai ir mokiniai: kartų ryšiai, mainai, konfliktai ir tęstinumo paieškos“, „Kitokia Kauno meno mokyklos istorija – mažieji pasakojimai ir nutylėti epizodai“, „Kauno meno mokyklos atstovai išeivijoje – tradicijos atmintis ir naujų kontekstų iššūkiai“.

Lina Hall**VYTAUTO BIČIŪNO PUBLICISTIKA TARPUKARIO KULTŪRINĖS SPAUDOS PUSLAPIUOSE: SOCIOKULTŪRINĖS KRITIKOS MOTYVAI**

Kauno meno mokyklos įkūrimas 1922 m. Lietuvos kultūros istorijai svarbus ne tik dėl meno studijų institucionalizavimo, profesionalių menininkų rengimo, bet ir dėl mokyklos dėstytojų svaraus indėlio į besikuriančią Lietuvos kultūros kritiką. Tarpukariu sparčiai plėtojosi kultūrinės spaudos kaip savitos, savarankiškos spaudos rūšies vaizdinys: iš viso 1918–1940 m. Lietuvoje pasirodė 30 periodinių kultūros leidinių. Ši naujo spaudos žanro formacija sutampa su kitu procesu – sociokultūrinės kritikos diskurso iškilimu.

Tyrime išskiriami ir aptariami Vytauto Bičiūno – aktyviausio publicisto tarp Kauno meno mokyklos akademinės bendruomenės narių – sociokultūrinės kritikos tekstai bendrame tarpukario Lietuvos kultūrinės spaudos kritikos diskurso kontekste. Nors analizuojant tekstus atkreipiamas dėmesys ir į jų tematiką, šiame tyrime svarbiausi kritikos tekstų motyvai – idėjinės sankirtos, nurodžiusios V. Bičiūno pasaulėžiūrinės nuostatas, davusios impulsą tekstams rasti ir lėmusios argumentacijos būdą. Atliekant tyrimą pasitelkti aprašomasis-analitinis, sintezės ir kritinės diskurso analizės metodai.

Apibendrinus kritikos tekstų pūvius, ryškėja trys esminiai, tarpusavyje glaudžiai susiję V. Bičiūno kritikos motyvai: kritinis požiūris į nepriklausomos Lietuvos kultūrą, tautinės ir kosmopolitinės kultūros aspiracijų konfliktas bei miesto ir kaimo (elitinės ir liaudies kultūros) disonansas. Šie motyvai V. Bičiūno tekstuose susipina su skirtingų kartų menininkų konflikto problematika.

Ilona Mažeikienė

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

Vilniaus dailės akademija

**MENO UGDYMAS TARPUKARIO VILNIUJE: PADĖTIS, TIKSLAI IR UŽDAVINIAI
REGLAMENTAVUSIŲ INSTITUCIJŲ POTVARKIŲ ŠVIESOJE**

Pranešimo tikslas yra išsamiai apibūdinti meno mokymo padėtį 1919–1939 m. Vilniuje; išryškinti švietimo politikos kaitą ir procesus inkorporavus Vilnių ir Vilniaus kraštą į Antrosios Lenkijos Respublikos sudėtį; pristatyti dailės mokymo tikslus ir uždavinius, kaip juos formulavo tuo metu švietimo sritį reguliavusi ir kontroliavusi Religijų ir visuomeninio švietimo ministerija (*Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego*) bei jos skyrius Vilniuje.

Doc. dr. Rasa Butvilaitė

Vilniaus dailės akademija

**ARCHITEKTŪROS STUDIJOS VILNIAUS STEPONO BATORO
UNIVERSITETE: UŽMOJAI IR SUŽLUGĘ VILTYS**

Lenkijos aneksuotame Vilniuje 1919 m. atkurtas Vilniaus universitetas su Vaizduojamųjų menų fakultetu – vieninteliu Antroje Lenkijos Respublikoje menų fakultetu, integruotu į universiteto sandarą. Šis fakultetas pirmasis atnaujino savo veiklą 1920 m. gruodžio 15 d., jame buvo įkurtas ir Architektūros skyrius. Architektūros studijų atsiradimą lėmė ir dekanų plėtoti visapusiško universitetinio lavinimo koncepcija, ir didžiulė būtinybė patenkinti Vilniaus ir jo regiono poreikius – „kresų“ atkūrimą po karo patirtų suniokojimų.

Ambicinga, „uždegančią meilę architektūrai“ diegianti žinomų architektų, paveldo specialistų (konservatorių), menotyrininkų Juliuszo Kloso, Jerzy'io Remerio, Jano Borowskio, Stefano Narębskio, Stanislawo Lorentzo, Piotro Bohdziewicziaus, Mariano Morelowskio, Ottono Krasnopolksio, Ludwiko Sokołowskio ir kitų parengta studijų programa tuometčiame universitete buvo viena populiariausių tarp studentų. Deja, 1929 m. realizuotas skyriaus uždarymo planas, inicijuotas Švietimo ministerijos, užtvėrė kelią subrandinti savitą Vilniaus naujosios architektūros mokyklą, kuri jau buvo pradėjusi klostytis. Nors Stepono Batoro universitete architektūra kaip profesinę kvalifikaciją suteikianti studijų programa neįsitvirtino, tačiau tęsiamos paveldo inventorizavimo, tyrimų ir konservavimo studijos, dėmesys vietinio architektūros ir dailės palikimo tyrimams bei jų savitumo nustatymui, atidumas šaltiniams ir glaudžios menotyros sąsajos su paveldo apsauga buvo išskirtinis Vilniaus architektūros mokyklos ženklas tuometės Lenkijos valstybės architektų rengimo mokyklų kontekste ir paklojo paveldo restauravimo mokyklų ne tik Lenkijoje, bet ir Lietuvoje tradicijų pamatus.

Doc. dr. Lina Preišegalavičienė

Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultetas

**ŽINOMOS IR NEŽINOMOS KAUNO MENO MOKYKLOS
PASTATO ISTORIJOS PAMOKOS**

Meno mokyklos įstatymą Lietuvos vyriausybė patvirtino 1922 m. vasarą. Netrukus pradėti statyti ir Meno mokyklos rūmai. Gerai žinoma, kad buvusį mokyklos pastatą projektavo architektas Vladimiras Dubeneckis. Apolonija Valiuškevičiūtė 1997 m. viena pirmųjų pristatė Meno mokyklos statybų istoriją, kuri, pasirodo, buvo gana skandalinga ir kontroversiška. Tiriant V. Dubeneckio gyvenimą ir kūrybą dar labiau paaiškėjo, kad šio Kaune žinomo pastato atsiradimas negailestingai rezonavo su tuometiniais Lietuvos Respublikos įstatymais ir ankstesnio (gubernijos) laikotarpio architektūros paveldu. Pavyzdžiui, tai, kad sklypas būsimiems rūmams Žaliame kalne (vietovė dar vadinama Ažuolų kalnu arba Pelėdų kalnu) buvo tiesiog „okupuotas“, o Meno mokyklos įkūrėjas Justinas Vienožinskis, rašydamas raštus dėl šio sklypo, įrodinėjo, kad buvusios Kauno tvirtovės 9-ios baterijos griuvėsiai neturi nei istorinės-archeologinės, nei meninės, nei karinės-strateginės vertės. Nors projektavimo ir statybų eiga 1923 m. buvo gana skandalinga, praėjus aštuoniems dešimtmečiams (2003 m.) Meno mokyklos rūmai įtraukti į kultūros vertybių registrą, o nuo 2005 m. tapo valstybės saugomu objektu. Šiandien jau nebekyla abejonių ar diskusijų, kiek nukentėjo Kauno Ažuolų kalne esanti 9-ios baterijos vietovė vien dėl to, kad joje atsirado nacionalinės Meno mokyklos pastatų kompleksas. Šiuo atveju kyla atviras klausimas mūsų dienų paveldosaugos specialistams ir šiuolaikiniais architektams, ar šio žinomo pastato precedentas nesuteikia vilčių naujiems būsimiems architektūros paminklams išaugti ant šiuolaikinių valstybės „saugomų“ pastatų griuvėsių, o dėl naujos architektūros atsiradimo Lietuvos istorinė atmintis, tikėtina, nenukentės. Galiausiai pati istorija mus moko, kad dalies paradoksų sprendimui pravartus V. Dubeneckio naudotas retrofuturistinis požiūris į architektūros paveldo problemas ir jų sprendimą.

Doc. dr. Vaida Almonaitytė-Navickienė

Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas

ARCHITEKTO PROFILIS: VYTAUTAS BUJAUSKAS*Baigiamasis dedikacinis pranešimas*

Pranešime siekiama atskleisti svarbios asmenybės Vilniaus dailės akademijos ir Kauno fakulteto kontekste, drauge su Kauno meno mokykla mininčios asmeninį 100-metį, architekto Vytauto Bujausko (1922 03 26–1998 11 18) asmens ir kūrėjo bruožus. Kauno universiteto absolventas, dirbęs Kauno miesto vyriausiuoju architektu, dėstęs Kauno politechnikos institute, vėliau tuometiniame LSSR dailės institute Kauno skyriuje; čia vadovavęs Interjero ir įrengimų katedrai (nuo 1978 m. – Gamybinės aplinkos projektavimo), vėliau – Pramoninės dailės fakulteto dekanas. Pagal V. Bujausko projektus pastatytas viešbutis Šakiuose (1950), apie 100 gyvenamųjų namų Vilniuje, Kaune, Ukmergėje, Kėdainiuose, Elektrėnuose (1953–1977), Kauno politechnikos instituto studentų poilsio namai prie Kauno marių (1969), poliklinika Raseiniuose (1971), Ekonomikos technikum (dabar – Kauno kolegijos Ekonomikos ir teisės fakultetas) mokomasis korpusas Kaune (1973), poilsio namai Palangoje (1975), neurochirurginė ligoninė prie Kauno klinikų (1979). Su bendraautoriais jis parengė Kauno centro detalų planą (1965–1975).

Dirbdamas fakulteto dekanu profesorius paliko ryškią žymą ir laikmečio rate susipinančias istorijas. 1979 m. vyko išskilingas mokomojo korpuso Muitinės g. 4 atidarymas. Minimoje vietoje buvusio gyvenamosios paskirties statinio pritaikymui studijų reikmėms vadovavo architektas V. Bujauskas. Pastato vidaus brėžiniais, dirbtuvių įrangos finansavimu ir partnerių paieška rūpinosi patys darbuotojai, įtraukdami ir studentus. Tai liudija apie rūmų, kaip savųjų namų, meninės kūrybos ir jaunajai kartai ugdyti skirtų erdvių, gyvybinį poreikį ir kartu įtikina, kad V. Bujauskas buvo fenomenalus strategas ir organizatorius.

Konferencijoje skaitytų pranešimų autoriai bus kviečiami juos publikuoti recenzuojamame mokslo leidinyje [Acta Academiae Artium Vilnensis](https://www.vda.lt/lt/dailytyros-institutas/acta-academiae-artium-vilnensis) (<https://www.vda.lt/lt/dailytyros-institutas/acta-academiae-artium-vilnensis>). Daugiau informacijos el. paštu kaunas.conference2022@vda.lt